

Kur'an Kursu Öğreticileri ile Din Görevlilerinin Sosyal Hizmetle İlişkin Bilgi ve Yeterlik Algıları Üzerine Bir Araştırma

Abdulkadir ÇEKİN
Yrd. Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
acekin@kastamonu.edu.tr

Öz

Sosyal hizmet; insanın ve toplumun gelişmesine, temel hak ve özgürlükler ile sosyal, ekonomik, siyasal haklar doğrultusunda yaşam kalitesinin yükseltilmesine yardımcı olan bir meslektir. Tarihsel süreçte sosyal hizmet, dini zeminde gelişmiş ve yoğun olarak da dini amaçlarla gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle sosyal hizmet faaliyetlerini, dini uygulamalardan biri olarak görenler bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı; Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmetle ilişkin bilgi ve yeterlik algı düzeylerini tespit etmek ve bu düzeyin bağımsız değişkenlere göre farklılaşma durumlarını belirlemektir. Tarama modeli çerçevesinde nicel desenli yapılandırılan bu araştırma 826 denek üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında "sosyal hizmet bilgi ve yeterlik algı ölçeği" geliştirilmiştir. Ölçeğin toplam varyansı açıklama oranı %44,8, Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ise 0,92'dir. Araştırma sonunda; Kur'an kursu öğretmenleri ile din görevlilerinin sosyal hizmetle ilişkin bilgi ve yeterlik algı düzeylerinin orta seviyede olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Bilgi, Yeterlik, Algı, Nicel Tasarım.

A Study on Perceptions of Knowledge and Competence of Quran Course Instructors and Religious Officials about Social Work

Abstract

The purpose of this research is to determine level of perceptions of knowledge and competence of Quran course instructors and religious officials about social work and differentiation of this level according to the independent variables. The screening method and quantitative model was selected for this research and this research carried out on 826 people. The scope of the research "perception of knowledge and the social competence scale" developed. The explanation of the total variance of the scale %44.8 cronbach's Alpha reliability coefficient of 0,92%. At the end of study; it has been determined that the level of perceptions of knowledge and competence of Quran course instructors and religious officials about social work is to be at moderate levels.

Keywords: Social Work, Knowledge, Competence, Perceptions, Quantitative Design.

Giriş

Sosyal hizmet; bütün insanların daha iyi yaşam koşulları için psikolojik işlevselliğin etkili bir seviyeye ulaşmasını ve etkili sosyal değişimleri gerçekleştirmeleri amacıyla insanlara yardım eden uygulamalı bir bilimdir (Duyan, 2010: 7-8). Cılga'ya (2004: 36) göre sosyal hizmet; demokratik toplumda insanın ve toplumun gelişmesine, temel hak ve özgürlükler ile sosyal, ekonomik, siyasal haklar doğrultusunda yaşam kalitesinin yükseltilmesine, toplumsal etkileşim mekanizmalarını harekete geçirerek bilimsel yaklaşım, yöntem ve tekniklerle yardımcı olan bir meslektir. Kongar'a (1972: 42) göre ise sosyal hizmet; insanın, doğayla ve insanla olan ilişkilerinin çözümüne yardım etmeyi amaçlayan, bu yardımı, birey, grup ve toplum düzeyinde değişme yaratma yöntemi ile gerçekleştirmeye çalışan, sosyal refah ve sosyal güvenlik alanlarındaki sorunlara ilişkin etkinlik gösteren, insan, toplum, sosyal çalışma ve hizmet programları hakkındaki bilgilerle değişme açısından eğitilmiş ve mesleki ahlak kurallarına uyan uygulayıcılar ve bunların yardımcılarının meydana getirdiği bir kadroya sahip olan bir meslektir.

Yukarıdaki çeşitli tanımlarda görüldüğü gibi sosyal hizmet; sorun çözen, değişme eksenli, bilimsel, odağı insan ve toplum sorunları olan, sosyal refah alanında hizmet üreten ve diğer sosyal mesleklerle birlikte çalışan bir faaliyet alanıdır.

Sosyal hizmet mesleğinin konusu insan, insanın çevresi, insanın çevresiyle uyumu ve bu uyumda ortaya çıkan sorunlarıdır. Sosyal hizmet alanlarında salt sosyal çalışmacılar çalışmazlar. O alanla ilgili başka sosyal meslek elemanları da çalışırlar. Duruma göre doktorlar, psikologlar, hemşireler, çocuk, yaşlı, özürlü ve hasta bakıcıları, öğretmenler, savcılar, hukukçular gibi geniş bir kadro sosyal hizmet alanında çalışan sosyal meslek elemanlarıdır (Tomanbay, 2007: 169-171). Bunların arasında Türkiye'de çeşitli görevler üstlenecek ara elemanlar da vardır. Sosyal sekreterler, sosyal yardımcıları, gençlik yardımcıları, kadın yardımcıları, bakıcı anneler ve sosyal teknikerler bunlara örnek gösterilebilir.

Tarihsel süreçte sosyal hizmet uygulamaları, dini zeminde gelişmiş ve yoğun olarak da dini amaçlarla gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle sosyal hizmet faaliyetlerini, dini uygulamalardan biri olarak görenler ve sosyal çalışmacıları da böyle bir gayesi olsun olmasın birer dini görevli olarak kabul edenler bulunmaktadır (Çekin, 2014: 7).

Kilise görevlileri tarafından insanların psikolojik ve manevi yaşamlarına yönelik tedavi ve iyileştirme faaliyetleri Hıristiyanlık tarihi kadar eskidir. İlk kiliselerden günümüze kadar, Hıristiyan kiliseleri, insanları iyileştirme, güçlendirme, destekleme, rehberlik etme, problemlerine çare bulma ve acılarını hafifletme amaçlı faaliyetler gerçekleştirmektedir (Clebsch & Jaekle, 1964: 8-14). Hıristiyanlıkta insanlara yardım ve destek çalışmaları, İncil'in

yaklaşım ve yönlendirmelerine dayanmaktadır. İncil’de ihtiyaç duyanlara yardım ulaştırma misyonu, İsa’nın insanların ruhlarını iyileştirme ve onarmaya dönük olarak gerçekleştirdiği, vaaz, nasihat, dua, paylaşma, iletişim kurma ve birlikte acı çekme eylemlerini içermektedir (Gentile, 2003: 15). Kilise görevlileri bu misyon çerçevesinde sosyal hizmet sunmakta, karşılığında da Tanrının sevgisini kazanacaklarını ümit etmektedirler.

İslam medeniyeti ise bireylerin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılama amaçlı çok çeşitli sosyal hizmet kurumları var etmiştir. Bunlar arasında camiler, hastaneler, imarethaneler, hanlar, hamamlar ve düşkünler evi sayılabilir. İslam’ın ilk dönemlerinden günümüze kadar sosyal hizmet uygulamalarının ise camiler ve çevrelerinde oluşturulan hastaneler yoluyla gerçekleştirildiği görülmektedir (Çekin, 2014: 54).

Bu çerçevede araştırmanın amaçları ise şu şekilde sıralanabilir:

1. Kur’an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmete ilişkin bilgi algıları ne düzeydedir?
2. Kur’an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmete ilişkin yeterlik algıları ne düzeydedir?
3. Kur’an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmete ilişkin bilgi ve yeterlik algılarında bağımsız değişkenlere (cinsiyet, görev, yaş, doğum yeri ve eğitim durumu) göre anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

1. Yöntem

Kur’an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmete ilişkin bilgi ve yeterlik algılarını ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma “tarama modeli” esas alınarak gerçekleştirilmiştir (Karasar, 2002: 77). Tarama modeli çerçevesinde nicel desenli yapılandırılan bu çalışmada öncelikle literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Bu işlem sırasında, ilk olarak sosyal hizmet ve sonrasında dini sosyal hizmet ile ilgili kitap, tez, makale, tebliğ vs. taranmış, ayrıca ilgili internet sitelerinden de faydalanılmıştır. Söz konusu taramalardan elde edilen bilgiler, analiz edilip değerlendirilerek, çalışmanın amacı ve konusu çerçevesinde, sistematik bir yapıya kavuşturulmuş, daha sonra çalışmada kullanılacak olan veri toplama araçları geliştirilmiştir.

1.1. Örneklem

Araştırma, Kastamonu ve İstanbul’da görev yapan Kur’an kursu öğretmenleri ile din görevlileri arasından basit tesadüfî örnekleme yöntemiyle seçilmiş 826 denek üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma örnekleminin belirlenmesinde Kastamonu’nun orta ölçekli bir şehir olması ve İstanbul’un ise büyük ölçekli bir metropol olması dolayısıyla bu iki şehrin kendilerine ait nitelikleri açısından farklı olmasının çalışmanın bulguları üzerinde bir farklılaşma yaratma durumunun olabileceği göz önünde bulundurulmuştur.

1.2. Ölçek Geliştirme Çalışması

Araştırma kapsamında "sosyal hizmet bilgi ve yeterlik algı ölçeği" geliştirilmiştir. Söz konusu ölçek maddelerinin belirlenmesi amacıyla literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede yayınlanmış kitaplar, bilimsel toplantılarda sunulan tebliğler ve akademik dergilerde yayınlanan makaleler toplanmış, ayrıca gerek yöntem gerekse içerik açısından araştırmaya yardımcı olacağı düşünülen bazı doktora ve yüksek lisans tezleri temin edilmiş ve madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunda toplanan maddelerin ön incelemesi yapıldıktan sonra, bir taslak form oluşturulmuştur. Sonrasında alan uzmanlarından, hazırlanan taslak formda yer alan maddeleri değerlendirmeleri istenmiştir. Uzman değerlendirmeleri sonucunda taslak ölçekte bazı maddelerin tekrarlandığı, bazılarının yerlerinin yanlış olduğu, bazılarının da geliştirilmesi gerektiği anlaşılmış ve gerekli düzeltmeler yapılarak ölçekte kullanılacak maddeler belirlenmiştir.

Ölçeğin "sosyal hizmet yeterlik" boyutundaki maddeler, YÖK tarafından gerçekleştirilen "Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi" çalışmalarında Sosyal Hizmetler Lisans Programı için belirlenen Temel Alan Yeterliliklerinden bazı maddelerin seçilmesiyle oluşturulmuştur. Bu maddelerin belirlenmesinde Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin eğitim durumları sonucunda elde edebilecekleri dini sosyal hizmete yönelik yeterlik konuları göz önünde bulundurulmuştur.

Bu aşamadan sonra ölçek üzerinde bir ön araştırma yapılmış ve elde edilen verilere göre ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması tamamlanmıştır. Bu araştırmada veri toplama aracının yapı geçerliliğinin sağlanabilmesi için Faktör Analizi (Principal Component Analysis) yapılmıştır. Faktör Analizi, Kastamonu'da tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 45 din görevlisinin puanlarından elde edilen veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analiz sonucu, güvenilir olmayan 13 madde anketten çıkarılmış ve sonrasında ölçeğin alfa güvenilirlik katsayısı 0,92 olarak tespit edilmiştir. Ölçek "Kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" şeklinde beşli likert olarak tasarlanmıştır.

Aşağıdaki tabloda ölçek maddelerinin faktör yükleri, toplam varyansı açıklama oranı ve madde toplam korelasyonları verilmiştir. Ölçeğin toplam varyansı açıklama oranı %44,8, Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ise 0,92'dir.

Tablo 1. Ölçek Maddeleri, Faktör Yükleri, Toplam Korelasyonları

Boyutlar		Madde	Faktör Yük Değerleri	Madde Toplam Korelasyonu
Sosyal Hizmet Bilgi	1	Sosyal hizmet kavramının ne ifade ettiğini biliyorum.	0,74	0,46
	2	Bilim olarak sosyal hizmeti	0,71	0,37

Algısı		tanımlayabilirim.		
	3	Meslek olarak sosyal hizmeti ifade edebilirim.	0,74	0,49
	4	Sosyal hizmetlerin amaçlarından çoğunu sayabilirim.	0,81	0,58
	5	Sosyal hizmetlerin çalışma alanlarını biliyorum.	0,82	0,58
	6	Sosyal hizmet faaliyetleri hakkında bilgi sahibiyim.	0,80	0,59
	7	Türkiye’de resmi sosyal hizmetlerin yapılanması hakkında bilgi sahibiyim.	0,72	0,47
	8	Türkiye’deki resmi sosyal hizmet kuruluşlarını sayabilirim.	0,80	0,57
	9	Sosyal çalışmacı kavramı hakkında bilgi sahibiyim.	0,78	0,56
	10	Sosyal çalışmacıların görev ve faaliyetlerinden haberdarım.	0,79	0,53
	11	Sosyal çalışmanın yöntemlerinden olan bireyle, grupla ve toplumla çalışmanın ne ifade ettiğini biliyorum.	0,75	0,50
	12	Sosyal çalışmanın teknikleri arasında yer alan mesleki görüşme ve sosyal incelemenin ne ifade ettiğini biliyorum.	0,75	0,50
	Sosyal Hizmet Yeterlik	1	İnsan davranışları hakkında bilgi sahibiyim.	0,44
2		Toplumun yapısı ve kültürünü bilir ve değerlendirebilirim.	0,77	0,42
3		Ailenin yapısı ve fonksiyonları hakkında bilgi sahibiyim.	0,80	0,47
4		Etkili iletişim becerilerine sahibim.	0,78	0,53
5		Liderlik yapabilir ve liderlik becerilerini kullanabilirim.	0,70	0,45
6		İnsanlarla ilişkilerim iyi ve sosyal yönüm güçlüdür.	0,81	0,58
7		Toplumla çalışmaya yatkınım.	0,44	0,45
8		Halkla ilişkiler konusunda yeterliyim.	0,80	0,56
9		Davranış bozukluklarını tanır, normal olan davranışla olmayana ayırt edebilirim.	0,75	0,61
10		Sosyal konularda analizler yapabilir, sonuçlar çıkarabilirim.	0,84	0,61
Toplam Varyansı Açıklama Oranı: 44,8			Cronbach Alpha: 0,92	

1.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada kullanılmak üzere geliştirilen ölçek çoğaltılarak 2013 yılı Mayıs ve Haziran aylarında Kastamonu ve İstanbul illerinde görev yapan görevlilere uygulanmıştır. Ölçeğin denekler tarafından doldurulması işlemi bizzat araştırmacı gözetiminde gerçekleştirilmiş, söz konusu araştırmada güvenilirliği azaltacağı düşüncesiyle, anketör ya da posta yolu tercih edilmemiştir.

Örnekleme oluşturan görevlilerin ölçekte yer alan maddeler hakkındaki görüşlerine ilişkin niceliksel verilerin çözümlemesinde SPSS 16.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizi için yüzde ve frekansların yanı sıra, aritmetik ortalamalar hesaplanmıştır. Söz konusu ölçekten elde edilen puanların değerlendirilmesinde aşağıdaki puan sınırları dikkate alınmıştır.

Tablo 2. Beşli Dereceleme Ölçeği Puan Sınırları

Derece	Puan	Puan Sınırı
Kesinlikle katılmıyorum	1	1,00-1,80
Katılmıyorum	2	1,81-2,60
Kararsızım	3	2,61-3,40
Katılıyorum	4	3,41-4,20
Kesinlikle katılıyorum	5	4,21-5,00

Ölçekte yer alan maddelerin toplam puanlarının bağımsız değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ise bağımsız değişkenin niteliğine göre farklı teknikler kullanılmış; iki alt kategoriye ayrılan bağımsız değişkenler için "ilişkisiz örneklem için t-testi" (Independent Samples T-Test), ikiden fazla alt kategoriye ayrılan bağımsız değişkenler için "tek faktörlü varyans analizi" (One Way ANOVA) testi kullanılmıştır. Yapılan analizlerde farklılaşma olduğu sonucu tespit edilmişse, bu farklılığın kaynağını belirlemek için "Tukey post-hoc çoklu karşılaştırma testi" kullanılmıştır. Ayrıca süreklilik özelliği gösteren değişkenler arasındaki ilişkinin miktarını ve yönünü tespit etmek amacıyla da basit korelasyon (Bivariate Correlation) testinden faydalanılmıştır. Araştırmada gerçekleştirilen analizlerde manidarlık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

2. Bulgular

2.1. Araştırmaya Katılanların Kişisel Özellikleri

Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğreticileri ve din görevlilerinin kişisel bilgileri; "iş durumları ile ilgili bilgiler", "eğitim durumları ile ilgili bilgiler" ve "sosyo-ekonomik durumları ile ilgili bilgiler" başlıkları altında incelenmiştir.

2.1.1. Araştırmaya Katılanların İş Durumları ile İlgili Bilgiler

Tablo 3. Araştırmaya Katılanların İş Durumları ile İlgili Bilgiler

Değişken	Alt Değişken	N	%
Çalışılan İl	Kastamonu	352	42,6
	İstanbul	474	57,4
	Toplam	826	100,0
Görev	İmam-Hatip	609	73,7
	Müezzin-Kayyım	77	9,3
	Kur'an Kursu Öğreticisi	140	16,9
	Toplam	826	100,0

Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenleri ile din görevlilerinin iş durumları ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Araştırmaya Kastamonu'dan 352, İstanbul'dan 474 görevli katılmıştır. Bu görevlilerin %73,7'si imam-hatip, %9,3'ü müezzin-kayyım, %16,9'u da Kur'an kursu öğreticisi olarak görev yapmaktadır. Örneklem içerisinde 567 görevli il merkezinde, 41 görevli ilçe merkezinde, 218 görevli de köyde görev yapmaktadır.

2.1.2. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumları ile İlgili Bilgiler

Tablo 4. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumları ile İlgili Bilgiler

Değişken	Alt Değişken	N	%
Eğitim Düzeyi	İlk ve ortaokul	17	2,1
	Lise	36	4,4
	İmam Hatip Lisesi	163	19,7
	İlahiyat Önlisans	373	45,2
	İlahiyat MYO	13	1,6
	İLİTAM	27	3,3
	İlahiyat Fakültesi	75	9,1
	Diğer Fakülte	107	13,0
	Lisansüstü	15	1,6
	Toplam	826	100,0

Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenleri ile din görevlilerinin eğitim durumları ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Araştırmaya katılan görevlilerin %2,1'i ilk ve ortaokul, %4,4'ü lise, %19,7'si imam-hatip lisesi, %45,2'si ilahiyat önlisans, %1,6'sı ilahiyat meslek yüksek okulu, %3,3'ü İLİTAM, %9,1'i ilahiyat fakültesi, %13'ü diğer fakülte ve %1,6'sı da lisansüstü mezundur.

2.1.3. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Ekonomik Durumları ile İlgili Bilgiler

Tablo 5. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Ekonomik Durumları ile İlgili Bilgiler

Değişken	Alt Değişken	N	%
Cinsiyet	Erkek	691	83,7
	Kadın	135	16,3

	Toplam	826	100,0
Yaş	25'ten az	34	4,1
	26-35	279	33,8
	36-45	282	34,1
	46-55	208	25,2
	56 ve üzeri	23	2,8
	Toplam	826	100,0
Doğum Yeri	İl	223	27,0
	İlçe	262	31,7
	Belde	21	2,5
	Köy	320	38,7
	Toplam	826	100,0

Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenleri ile din görevlilerinin sosyo-ekonomik durumları ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Araştırmaya katılan görevlilerin %83,7'si erkek, %16,3'ü kadındır. Örneklemin %34,1'i 36-45 yaş aralığında, %33,8'i 26-35 yaş aralığında, %25,2'si 46-55 yaş aralığında bulunmaktadır. Görevlilerin %27'si ilde, %31,7'si ilçede, %2,5'i belde ve %38,7'si köyde doğmuştur.

2.2. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Bilgi Algıları

Araştırmanın bu bölümünde Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi ve bu düzeyin bağımsız değişkenlerle ilişkileri incelenmiştir.

2.2.1. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Bilgi Algı Düzeyi

Tablo 6. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Bilgi Algı Düzeyi

N	Minimum	Maksimum	Ortalama (X)	Ss
826	1.25	4.67	3.08	.646

Tablodaki bulgulara göre Kur'an kursu öğreticisi ve din görevlilerinin ölçek maddelerine vermiş oldukları cevapların puansal değerleri 1.25 ile 4.67 puan aralığında değişmektedir. Genel olarak görevlilerin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi 3.08'dir ve standart sapma değeri ise .646'dır.

2.2.2. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Bilgi Algı Düzeyinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi

Tablo 7. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Bilgi Algı Düzeyinin Bağımsız Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumu t-Testi Sonuçları

Değişken	Alt Değişken	N	X	Ss	t	P
Çalışılan İl	Kastamonu	352	2.76	.767	9.3	.001
	İstanbul	474	3.42	.431	92	
Cinsiyet	Erkek	691	3.00	.633	10.	.000
	Bayan	135	3.54	.505	919	

Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmet bilgi algı düzeyinin bağımsız değişkenlere göre farklılaşma durumu t-testi sonuçları analiz edildiğinde şunlar söylenebilir:

(1) İstanbul'da çalışan görevlilerin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi ($X=3.42$), Kastamonu'da çalışanlara ($X=2.76$) göre daha yüksektir ve bu fark istatistiksel olarak da anlamlı bir farklılaşmadır ($p<.05$). Buna göre İstanbul'da çalışan görevlilerin, Kastamonu'da çalışanlara oranla sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahip oldukları söylenebilir.

(2) Bayan görevlilerin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi ($X=3.54$), erkek görevlilere ($X=3.00$) göre daha yüksektir ve bu fark istatistiksel olarak da anlamlı bir farklılaşmadır ($p<.05$). Buna göre bayan görevlilerin, erkek görevlilere oranla sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 8. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Bilgi Algı Düzeyinin Bağımsız Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumu ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P	Farkın Kaynağı (Tukey)
Görev	Gruplar Arası	33.476	2	16.738	44.290	.000	1-2, 1-3, 2-3
Yaş	Gruplar Arası	21.558	4	5.389	13.701	.000	1-5, 2-4
Doğum Yeri	Gruplar Arası	9.383	3	3.128	7.671	.000	1-4
Eğitim Durumu	Gruplar Arası	90.239	9	10.027	32.178	.000	1-4, 4-8, 4-10

Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmet bilgi algı düzeyinin bağımsız değişkenlere göre farklılaşma durumu ANOVA testi sonuçları incelendiğinde şunlar söylenebilir:

(1) Görev değişkeni örneklemin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi üzerinde anlamlı farklılaşmalar oluşturmuştur ($p<.05$). Bu değişkendeki gruplar arasında anlamlı farkları tespit etmek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre imam-hatipler ile müezzin-kayyımlar (1-2), imam-hatipler ile Kur'an kursu öğretmenleri (1-3) ve müezzin-kayyımlar ile Kur'an kursu öğretmenleri (2-3) arasında anlamlı farklılaşmalar görülmüştür. Kur'an kursu öğretmenlerinin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi $X=3.50$, imam-hatiplerin $X=3.03$ ve müezzin-kayyımların ise $X=2.78$ 'dir. Buna göre Kur'an kursu öğretmenlerinin sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahip, imam-hatiplerin daha düşük düzeyde bilgi algısına sahip ve müezzin-kayyımların ise çok daha düşük düzeyde bilgi algısına sahip oldukları söylenebilir.

(2) Yaş değişkeni örneklemin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi üzerinde anlamlı farklılaşmalar oluşturmuştur ($p<.05$). Bu değişkendeki gruplar arasında anlamlı farkları tespit etmek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre 25'ten az ve 56 ve üzeri (1-5), 26-35 ile 46-55 (2-4) yaş aralıkları arasında anlamlı farklılaşmalar görülmüştür. 25'ten az yaşta olan görevlilerin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi $X=3.05$, 56 ve üzerinde yaşı olanların $X=2.36$, 26-35 yaş aralığında olanların $X=3.18$ ve 46-55 yaş aralığında olanların ise $X=2.93$ 'tür. Buna göre 20-35 yaş aralığında olan görevlilerin sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahip, 45 ve üzerinde yaşı olan görevlilerin ise daha düşük düzeyde bilgi algısına sahip oldukları söylenebilir.

(3) Doğum yeri değişkeni örneklemin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi üzerinde anlamlı bir farklılaşma oluşturmuştur ($p<.05$). Bu değişkendeki gruplar arasında anlamlı farkları tespit etmek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ilde doğan görevliler ile köyde doğan görevliler (1-4) arasında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. İl merkezinde doğan görevlilerin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi $X=3.26$, köyde doğan görevlilerin ise $X=3.00$ 'dür. Buna göre il merkezinde doğan görevlilerin sosyal hizmet konusunda köyde doğan görevlilere oranla daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahip oldukları söylenebilir.

4) Eğitim durum değişkeni örneklemin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi üzerinde anlamlı farklılaşmalar oluşturmuştur ($p<.05$). Bu değişkendeki gruplar arasında anlamlı farkları tespit etmek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ilkökul ile imam-hatip lisesi mezunu görevliler (1-4), imam-hatip lisesi ile ilahiyat fakültesi mezunu görevliler (4-8) ve imam-hatip lisesi ile lisansüstü mezunu görevliler (4-10) arasında anlamlı farklılaşmalar görülmüştür. Lisansüstü mezunu görevlilerin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi $X=4.07$, ilahiyat fakültesi mezunu görevlilerin $X=3.70$, imam-hatip lisesi mezunu görevlilerin $X=2.78$ ve ilkökul mezunu görevlilerin ise $X=1.86$ 'dır. Buna göre imam-hatip lisesi mezunu görevlilerin sosyal hizmet konusunda ilkökul mezunu görevlilere oranla daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahip, lisansüstü ve ilahiyat fakültesi mezunu görevlilerin ise imam-hatip lisesi mezunu görevlilere oranla daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahip oldukları söylenebilir.

2.3. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Yeterlik Algıları

Araştırmanın bu bölümünde Kur'an kursu öğreticileri ve din görevlilerinin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi ve bu düzeyin bağımsız değişkenlerle ilişkileri incelenmiştir.

2.3.1. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Yeterlik Algı Düzeyi

Tablo 9. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Yeterlik Algı Düzeyi

N	Minimum	Maksimum	Ortalama (X)	Ss
826	1.30	4.42	2.98	.766

Tablodaki bulgulara göre Kur'an kursu öğreticisi ve din görevlilerinin ölçek maddelerine vermiş oldukları cevapların puansal değerleri 1.30 ile 4.42 puan aralığında değişmektedir. Genel olarak görevlilerin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi 2.98'dir ve standart sapma değeri ise .766'dır.

2.3.2. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Yeterlik Algı Düzeyinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi

Tablo 10. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Yeterlik Algı Düzeyinin Bağımsız Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumu t-Testi Sonuçları

Değişken	Alt Değişken	N	X	Ss	t	P
Çalışılan İl	Kastamonu	352	2.81	.719	3.070	.002
	İstanbul	474	3.15	.580		
Cinsiyet	Erkek	691	2.95	.695	5.130	.000
	Bayan	135	3.01	.446		

Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyinin bağımsız değişkenlere göre farklılaşma durumu t-testi sonuçları analiz edildiğinde şunlar söylenebilir:

(1) İstanbul'da çalışan görevlilerin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi ($X=3.15$), Kastamonu'da çalışanlara ($X=2.81$) göre daha yüksektir ve bu fark istatistiksel olarak da anlamlı bir farklılaşmadır ($p<.05$). Buna göre İstanbul'da çalışan görevlilerin, Kastamonu'da çalışanlara oranla sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde yeterlik algısına sahip oldukları söylenebilir.

(2) Bayan görevlilerin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi ($X=3.01$), erkek görevlilere ($X=2.95$) göre daha yüksektir ve bu fark istatistiksel olarak da anlamlı bir farklılaşmadır ($p<.05$). Buna göre bayan görevlilerin, erkek görevlilere oranla sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde yeterlik algısına sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 11. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Yeterlik Algı Düzeyinin Bağımsız Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumu ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P	Farkın Kaynağı (Tukey)
Görev	Gruplar Arası	9.697	2	4.848	11.167	.000	1-2, 1-3, 2-3
Yaş	Gruplar Arası	38.604	4	9.651	24.127	.000	1-5, 2-4
Doğum	Gruplar	6.962	3	2.321	5.298	.001	1-4

Kur'an Kursu Öğreticileri ile Din Görevlilerinin Sosyal Hizmete İlişkin Bilgi ve Yeterlik Algıları Üzerine Bir Araştırma

Yeri	Arası						
Eğitim Durumu	Gruplar Arası	46.298	9	5.144	13.088	.000	1-4, 1-5, 1-6, 1-7, 1-8, 1-9, 1-10, 4-8, 4-9, 4-10

Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyinin bağımsız değişkenlere göre farklılaşma durumu ANOVA testi sonuçları incelendiğinde şunlar söylenebilir:

(1) Görev değişkeni örneklemin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi üzerinde anlamlı farklılaşmalar oluşturmuştur ($p < .05$). Bu değişkendeki gruplar arasında anlamlı farkları tespit etmek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre imam-hatipler ile müezzin-kayyımlar (1-2), imam-hatipler ile Kur'an kursu öğretmenleri (1-3) ve müezzin-kayyımlar ile Kur'an kursu öğretmenleri (2-3) arasında anlamlı farklılaşmalar görülmüştür. Kur'an kursu öğretmenlerinin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi $X=3.19$, imam-hatiplerin $X=2.99$ ve müezzin-kayyımların ise $X=2.77$ 'dir. Buna göre Kur'an kursu öğretmenlerinin sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde yeterlik algısına sahip, imam-hatiplerin daha düşük düzeyde yeterlik algısına sahip ve müezzin-kayyımların ise çok daha düşük düzeyde yeterlik algısına sahip oldukları söylenebilir.

(2) Yaş değişkeni örneklemin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi üzerinde anlamlı farklılaşmalar oluşturmuştur ($p < .05$). Bu değişkendeki gruplar arasında anlamlı farkları tespit etmek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre 25'ten az ve 56 ve üzeri (1-5), 26-35 ile 46-55 (2-4) yaş aralıkları arasında anlamlı farklılaşmalar görülmüştür. 25'ten az yaşta olan görevlilerin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi $X=3.52$, 56 ve üzerinde yaşı olanların $X=2.38$, 26-35 yaş aralığında olanların $X=3.43$ ve 46-55 yaş aralığında olanların ise $X=3.15$ 'dir. Buna göre 20-35 yaş aralığında olan görevlilerin sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde yeterlik algısına sahip, 45 ve üzerinde yaşı olan görevlilerin ise daha düşük düzeyde yeterlik algısına sahip oldukları söylenebilir.

(3) Doğum yeri değişkeni örneklemin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi üzerinde anlamlı bir farklılaşma oluşturmuştur ($p < .05$). Bu değişkendeki gruplar arasında anlamlı farkları tespit etmek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ilde doğan görevliler ile köyde doğan görevliler (1-4) arasında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. İl merkezinde doğan görevlilerin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi $X=3.08$, köyde doğan görevlilerin ise $X=2.87$ 'dir. Buna göre il merkezinde doğan görevlilerin sosyal hizmet konusunda köyde doğan görevlilere oranla daha yüksek düzeyde yeterlik algısına sahip oldukları söylenebilir.

(4) Eğitim durum değişkeni örneklemin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi üzerinde anlamlı farklılaşmalar oluşturmuştur ($p<.05$). Bu değişkendeki gruplar arasında anlamlı farkları tespit etmek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ilkokul ile imam-hatip lisesi, ilahiyat önlisans, ilahiyat meslek yüksekokulu, İLİTAM, ilahiyat fakültesi, diğer fakülte ve lisansüstü mezunu görevliler (1-4), (1-5), (1-6), (1-7), (1-8), (1-9), (1-10) ve imam-hatip lisesi ile ilahiyat fakültesi, diğer fakülte ve lisansüstü mezunu görevliler (4-8), (4-9), (4-10) arasında anlamlı farklılaşmalar görülmüştür. Lisansüstü mezunu görevlilerin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi $X=3.84$, diğer fakülte mezunu görevlilerin $X=3.72$, ilahiyat fakültesi mezunu görevlilerin $X=3.72$, İLİTAM mezunu görevlilerin $X=3.50$, ilahiyat meslek yüksek okulu mezunu görevlilerin $X=2.99$, ilahiyat önlisans mezunu görevlilerin $X=2.98$, imam-hatip lisesi mezunu görevlilerin $X=2.91$ ve ilkokul mezunu görevlilerin ise $X=2.02$ 'dir. Buna göre imam-hatip lisesi, ilahiyat önlisans, ilahiyat meslek yüksekokulu, İLİTAM, ilahiyat fakültesi, diğer fakülte ve lisansüstü mezunu görevlilerin sosyal hizmet konusunda ilkokul mezunu görevlilere oranla daha yüksek düzeyde yeterlik algısına sahip; lisansüstü, diğer fakülte ve ilahiyat fakültesi mezunu görevlilerin ise imam-hatip lisesi mezunu görevlilere oranla daha yüksek düzeyde yeterlik algısına sahip oldukları söylenebilir.

2.4. Karşılaştırmalı Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ise Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmet bilgi ile sosyal hizmet yeterlik algı puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Tablo 12. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Bilgi ile Sosyal Hizmet Yeterlik Algı Puanları Korelasyon Analizi Sonuçları

Sosyal Hizmet Bilgi	Sosyal Hizmet Yeterlik	
	Pearson Correlation	.252
P	.378	
N	826	

$r:0.252, p>.05$

Tablodaki korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde araştırmaya katılan görevlilerin sosyal hizmet bilgi ile sosyal hizmet yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

3. Sonuç ve Değerlendirme

Araştırmada elde edilen bulgular çerçevesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi 3.08'dir.

2. Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi üzerinde "çalışılan il, görev, cinsiyet, yaş, doğum yeri ve eğitim durumu" değişkenleri anlamlı farklılık oluşturmuştur.
3. İstanbul'da çalışan görevliler (X=2.76), Kastamonu'da çalışanlara (X=3.42) oranla sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahiptirler.
4. Bayan görevliler (X=3.54), erkek görevlilere (X=3.00) oranla sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahiptirler.
5. Kur'an kursu öğretmenleri sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde (X=3.50), imam-hatipler daha düşük düzeyde (X=3.03) ve müezzin-kayyımlar ise çok daha düşük düzeyde bilgi algısına sahiptirler (X=2.78).
6. 20-35 yaş aralığında olan görevlilerin sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde, buna karşın, 45 ve üzerinde yaşı olan görevlilerin ise daha düşük düzeyde bilgi algısına sahip oldukları görülmüştür.
7. İl merkezinde doğan görevliler (X=3.26) sosyal hizmet konusunda köyde doğan görevlilere (X=3.00) oranla daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahiptirler.
8. İmam-hatip lisesi mezunu görevliler (X=2.78) sosyal hizmet konusunda ilkokul mezunu görevlilere (X=1.86) oranla daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahiptirler. Buna karşın, lisansüstü (X=4.07) ve ilahiyat fakültesi mezunu görevliler (X=3.70) ise imam-hatip lisesi mezunu görevlilere oranla sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahiptirler.
9. Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi 2.98'dir.
10. Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi üzerinde "çalışılan il, görev, cinsiyet, yaş, doğum yeri ve eğitim durumu" değişkenleri anlamlı farklılık oluşturmuştur.
11. İstanbul'da çalışan görevliler (X=3.15), Kastamonu'da çalışanlara (X=2.81) oranla sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde yeterlik algısına sahiptirler.
12. Bayan görevliler (X=3.01), erkek görevlilere (X=2.95) oranla sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde yeterlik algısına sahiptirler.
13. Görev değişkeni açısından Kur'an kursu öğretmenlerinin (X=3.19) sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde, imam-hatiplerin (X=2.99) daha düşük düzeyde ve müezzin-kayyımların ise (X=2.77) çok daha düşük düzeyde yeterlik algısına sahip oldukları tespit edilmiştir.
14. 20-35 yaş aralığında olan görevlilerin sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde, 45 ve üzerinde yaşı olan görevlilerin ise daha düşük düzeyde yeterlik algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

15. İl merkezinde doğan görevliler ($X=3.08$) sosyal hizmet konusunda köyde doğan görevlilere ($X=2.87$) oranla daha yüksek düzeyde yeterlik algısına sahiptirler.

16. Eğitim durum değişkeni açısından imam-hatip lisesi, ilahiyat önlisans, ilahiyat meslek yüksek okulu, İLİTAM, ilahiyat fakültesi, diğer fakülte ve lisansüstü mezunu görevlilerin sosyal hizmet konusunda ilköğretim mezunu görevlilere oranla daha yüksek düzeyde; lisansüstü, diğer fakülte ve ilahiyat fakültesi mezunu görevlilerin ise imam-hatip lisesi mezunu görevlilere oranla daha yüksek düzeyde yeterlik algısına sahip oldukları tespit edilmiştir.

17. Araştırmaya katılan görevlilerin sosyal hizmet bilgi ile sosyal hizmet yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$).

Araştırmada ulaşılan sonuçlar çerçevesinde şu değerlendirmeler yapılabilir:

1. Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlilerinin sosyal hizmet bilgi algı düzeyi 3.08'dir. Bu düzey Tablo 2'de yer alan "Beşli Dereceleme Ölçeği Puan Sınırları" içerisinde 3. düzey içerisinde yer almaktadır. Buna göre araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenleri ve din görevlileri sosyal hizmet konusunda orta düzeyde bir bilgi algısına sahiptirler. Bu konudaki daha açıklayıcı betimsel veriler en üst ortalama değerden aşağıya doğru sıralanmış şekilde aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 13. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Bilgi Algı Düzeyi Betimsel Verileri

Maddeler		X	Ss
1	Sosyal hizmet kavramının ne ifade ettiğini biliyorum.	3.92	.656
2	Meslek olarak sosyal hizmeti ifade edebilirim.	3.65	.752
3	Sosyal hizmetlerin amaçlarından çoğunu sayabilirim.	3.51	.785
4	Sosyal hizmetlerin çalışma alanlarını biliyorum.	3.45	.836
5	Sosyal hizmet faaliyetleri hakkında bilgi sahibiyim.	3.31	.901
6	Türkiye'de resmi sosyal hizmetlerin yapılması hakkında bilgi sahibiyim.	3.04	.874
7	Bilim olarak sosyal hizmeti tanımlayabilirim.	3.03	.898
8	Türkiye'deki resmi sosyal hizmet kuruluşlarını sayabilirim.	3.02	.920
9	Sosyal çalışmacı kavramı hakkında bilgi sahibiyim.	2.80	.866
10	Sosyal çalışmacıların görev ve faaliyetlerinden haberdarım.	2.65	.923

11	Sosyal çalışmanın yöntemlerinden olan bireyle, grupla ve toplumla çalışmanın ne ifade ettiğini biliyorum.	2.40	.940
12	Sosyal çalışmanın teknikleri arasında yer alan mesleki görüşme ve sosyal incelemenin ne ifade ettiğini biliyorum.	2.30	.889
Toplam		3.08	.646

Tabloda görüldüğü gibi görevliler; sosyal hizmet kavramı, meslek olarak sosyal hizmetin ne ifade ettiği, sosyal hizmetlerin amaçları, çalışma alanları ve sosyal hizmet faaliyetleri hakkında yüksek düzeyde bilgi algısına sahip olmalarına karşın, sosyal çalışmacı kavramı, sosyal çalışmacıların görev ve faaliyetleri, sosyal çalışmanın yöntemleri ve teknikleri konusunda düşük düzeyde bilgi algısına sahiptirler. Görevlilerin sosyal hizmet kavramı, meslek olarak sosyal hizmet, sosyal hizmetlerin amaçları, çalışma alanları ve sosyal hizmet faaliyetleri, yani sosyal hizmetin genel çerçevesi hakkında yeterli denilebilecek bilgiye sahip olmaları bu konuda olumlu olarak değerlendirilebilir ve sosyal hizmet alanına çok uzak olmadıklarını göstermektedir. Buna karşın, sosyal hizmet sahasında daha detaylı bilgi alanlarını ifade eden sosyal çalışmacı kavramı, sosyal çalışmacıların görev ve faaliyetleri, sosyal çalışmanın yöntemleri ve teknikleri konularında ise yüksek düzeyde bilgi algısına sahip olmamaları ise olağan bir durum olarak karşılanmalı ve bu tür bilgiler özel ilgi ve ihtiyaç çerçevesinde kişilerin elde edebileceği bilgiler olarak değerlendirilmelidir.

2. Araştırmada eğitim durumu değişkeninin görevlilerin sosyal hizmet bilgi algı düzeyini etkilediği, imam-hatip lisesi mezunu görevlilerin sosyal hizmet konusunda ilkokul mezunu görevlilere, lisansüstü ve ilahiyat fakültesi mezunu görevlilerin ise imam-hatip lisesi mezunu görevlilere göre sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi algısı sahibi oldukları tespit edilmiştir. Bu bulgular çerçevesinde görevlilerin eğitim durumu yükseldikçe sosyal hizmet bilgi algı düzeyinin de yükseldiğini söylemek mümkündür. Sosyal hizmet toplumla iç içe olan ve yaşamın içindeki problemlere odaklanmış bir faaliyet alanıdır (Koçyıldırım, 1992: 54). Diğer taraftan bireylere sunulan eğitim olanakları da onları her alanda bilgi sahibi olmaya yöneltmekte, elde edilen bilgiler de toplumu, insanları ve yaşamı anlamalarına olanak sağlamaktadır. Bu çerçevede bireylerin sahip olduğu eğitim düzeyi bir anlamda onların toplumu daha üst düzeyde yorumlamalarını mümkün kılmaktadır. Araştırmada ortaya çıkan görevlilerin eğitim durumları yükseldikçe sosyal hizmete ilişkin bilgi algı seviyelerinin de yükselmesi sonucu bu bağlamda değerlendirilmeli ve görevlerin sahip olduğu eğitim seviyesinin sosyal hizmet konusunda onlara belirli bir bilgi birikimi sağladığı görülmektedir.

3. Kur'an kursu öğretmenlerinin diğer görevlilere göre daha yüksek düzeyde sosyal hizmet konusunda bilgi algısı sahibi olmaları sonucu öğretmenlerin eğitim durumları çerçevesinde analiz edilebilir. Bu konudaki çapraz veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 14. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Görev Değişkeninin Çapraz Verileri

Eğitim Durumu	Görev			Toplam	
	İmam Hatip	Müezzin Kayyum	Kur'an Kursu Öğreticisi		
İlkokul	N	3	6	0	9
	%	33.3	66.7	0	100.0
Ortaokul	N	3	3	2	8
	%	37.5	37.5	25.0	100.0
Lise	N	29	5	2	36
	%	80.6	13.9	5.6	100.0
İmam Hatip Lisesi	N	135	19	9	163
	%	82.8	11.7	5.5	100.0
İlahiyat Önlisans	N	277	40	56	373
	%	74.3	10.7	15.0	100.0
İlahiyat MYO	N	11	0	2	13
	%	84.6	0	15.4	100.0
İLİTAM	N	22	3	2	27
	%	81.5	11.1	7.4	100.0
İlahiyat Fakültesi	N	28	3	44	75
	%	36.7	4.0	59.3	100.0
Diğer Fakülte	N	88	6	13	107
	%	82.2	5.6	12.1	100.0
Lisansüstü	N	4	2	9	15
	%	27.0	13.0	60.0	100.0

Tabloda araştırmaya katılan ilkokul mezunu görevlilerin çoğunluğunun (%66.7) müezzin kayyum, imam-hatip lisesi mezunu görevlilerin büyük çoğunluğunun (%82.8) imam-hatip, ilahiyat (%59.3) ve lisansüstü (%60) mezunu görevlilerin çoğunluğunun ise Kur'an kursu öğreticisi olduğu görülmektedir. Buna göre Kur'an kursu öğretmenlerinin eğitim düzeylerinin diğer görevlilere göre yüksek bir seviyede olduğu söylenebilir. Bu çerçevede bir önceki değerlendirme maddesinde ifade edilen eğitim düzeyinin görevlilerin sosyal hizmet bilgi algı seviyesini yükselttiği sonucu, eğitim düzeyleri diğer görevlilere göre daha yüksek olan Kur'an kursu öğretmenlerinin sosyal hizmet bilgi algı seviyelerini de önemli oranda yükselterek öğretmenlerin sosyal hizmete ilişkin bilgi algı düzeylerini artırmıştır.

4. Görevlilerin sahip olduğu sosyal hizmet bilgi algı düzeyinin çalışılan il değişkenine göre farklılaşma durumu incelendiğinde İstanbul'da çalışan görevlilerin, Kastamonu'da çalışan görevlilere göre sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Bununla birlikte araştırmada imam-hatip lisesi mezunu

görevlilerin ilkokul mezunu görevlilere, lisansüstü ve ilahiyat fakültesi mezunu görevlilerin ise imam-hatip lisesi mezunu görevlilere göre sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi algısına sahip oldukları da tespit edilmiştir. Çalışılan il ve eğitim durumu değişkenlerinde görülen bu farklılaşma durumları birlikte analiz edilebilir. Aşağıdaki tabloda bu değişkenler ile ilgili çapraz veriler gösterilmektedir.

Tablo 15. Çalışılan İl Değişkenine Göre Eğitim Durumu Değişkeninin Çapraz Verileri

Çalışılan İl	Eğitim Durumu			Toplam	
	İlk ve Ortaokul Lise, İHL	İlahiyat Önlisans, İlahiyat MYO	İLİTAM, İlahiyat Fak., Diğer Fak., Lisansüstü		
Kastamonu	N	114	176	62	352
	%	38.4	41	20.6	100.0
İstanbul	N	112	210	162	474
	%	21.5	34.2	44.3	100.0

Tabloda araştırmaya Kastamonu'dan katılan görevlilerin %38.4'ünün ilk ve ortaöğretim, %41'inin iki yıllık önlisans ve %20.6'sının da dört yıllık fakülte ve lisansüstü seviyesinde eğitim durumuna sahip olduğu, İstanbul'dan katılan görevlilerin ise %21.5'inin ilk ve ortaöğretim, %34.2'sinin iki yıllık önlisans ve %44.3'ünün de dört yıllık fakülte ve lisansüstü seviyesinde eğitim durumuna sahip olduğu görülmektedir. Bu veriler, çalışılan il ve eğitim durumu değişkenlerinin sosyal hizmet bilgi boyutunda ortaya çıkardığı anlamlı farklılaşmaları açıklamaktadır. Araştırmada tespit edilen İstanbul'da çalışan görevlilerin, Kastamonu'da çalışan görevlilere göre sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi algısı sahibi olmaları sonucu, İstanbul'da çalışan görevlilerin Kastamonu'daki görevlilere oranla daha yüksek eğitim seviyesine sahip olmaları ile ilgilidir. Kişilerin sahip olduğu eğitim seviyesi onların birçok alanda daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlaması dolayısıyla İstanbul'da çalışan görevlilerin eğitim seviyeleri onların sosyal hizmet bilgi algı düzeylerini de artırarak, araştırmanın sosyal hizmet bilgi boyutunda çalışılan il değişkeni üzerinde İstanbul lehine anlamlı farklılaşmaya sebep olmuştur.

Çalışılan il değişkenindeki bu farklılaşma ile ilgili dile getirilmesi gereken bir başka husus ise şudur. İstanbul gibi metropol şehirler daha fazla nüfusa sahip olması dolayısıyla bünyesinde bir çok sosyal gerçekliği barındırmaktadır. Ortaya çıkan bu karmaşık sosyal yapı çok sayıda sosyal sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda büyükşehirlerde çalışan din görevlilerinin, küçük ya da orta ölçekli şehirlerde görev yapan görevlilere göre, sosyal sorunlarla karşılaşma ve bunlara karşı sunulan

sosyal hizmetleri gözlemleme imkânı daha fazla olacaktır. Dolayısıyla araştırmaya İstanbul'dan katılan görevlilerin Kastamonu'dan katılan görevlilere göre sosyal hizmet konusunda daha yüksek düzeyde bilgi sahibi olmaları sonucu, büyükşehirlerin sosyal yapısıyla ilişkili olarak da değerlendirilebilir.

5. Kur'an kursu öğreticileri ve din görevlilerinin sosyal hizmet yeterlik algı düzeyi 2.98'dir. Bu düzey Tablo 2'de yer alan "Beşli Dereceleme Ölçeği Puan Sınırları" içerisinde 3. düzey içerisinde yer almaktadır. Buna göre araştırmaya katılan Kur'an kursu öğreticileri ve din görevlileri sosyal hizmet konusunda orta düzeyde bir yeterlik algısına sahiptirler. Bu konudaki daha açıklayıcı betimsel veriler en üst ortalama değerden aşağıya doğru sıralanmış şekilde aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 16. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hizmet Yeterlik Algı Düzeyi Betimsel Verileri

Maddeler		X	Ss
1	Toplumla çalışmaya yatkınım.	3.21	.741
2	İnsan davranışları hakkında bilgi sahibiyim.	3.17	.646
3	İnsanlarla ilişkilerim iyi ve sosyal yönüm güçlüdür.	3.10	.405
4	Davranış bozukluklarını tanır, normal olan davranışla olmayanı ayırt edebilirim.	3.05	.542
5	Ailenin yapısı ve fonksiyonları hakkında bilgi sahibiyim.	3.02	.673
6	Toplumun yapısı ve kültürünü bilir ve değerlendirebilirim.	3.00	.502
7	Halkla ilişkiler konusunda yeterliyim.	2.90	.659
8	Etkili iletişim becerilerine sahibim.	2.82	.395
9	Liderlik yapabilir ve liderlik becerilerini kullanabilirim.	2.76	.482
10	Sosyal konularda analizler yapabilir, sonuçlar çıkarabilirim.	2.70	.648
Toplam		2.98	.766

Tabloda görüldüğü gibi görevliler; toplumla çalışabilme, insan davranışları hakkında bilgi sahibi olma, insanlarla iyi ilişkiler kurabilme, davranış bozukluklarını tanıma, ailenin yapısı ve fonksiyonlarını bilme ile toplumun yapısı ve kültürünü değerlendirebilme konularında ortalama değer üzerinde yeterlik sahibi olduklarını düşünmelerine karşın, halkla ilişkiler, etkili iletişim, liderlik becerileri, sosyal konuları değerlendirebilme konularında ise ortalama değer altında yeterlik sahibi olduklarını düşünmektedirler. Kur'an kursu öğreticileri ve din görevlilerinin yüksek düzeyde sosyal hizmet yeterlik algısına sahip olmamalarında halkla ilişkiler, etkili iletişim, liderlik, sosyal konuları değerlendirme yeteneklerinde var olan eksikliklerin önemli pay sahibi olduğu görülmektedir. Söz konusu bu

yetenekler ise belirli eğitim kademeleri ile alınabilecek niteliklerdir. Araştırmaya katılan görevlilerin eğitim seviyeleri ile ilgili tabloda yer alan bilgilere bakıldığında örneklemin %26,2'sinin ilk ve ortaöğretim, %46,8'inin önlisans, %25,4'ünün lisans, %1,6'sının da lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Buna göre görevlilerin sadece %27'si lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip iken, kalan %73 ise daha düşük eğitim kademesi mezunudur. Görevlilerdeki var olan bu eğitim görünümü, onlara insan davranışları ile ailenin ve toplumun yapısı hakkında genel anlamda bilgi sağlarken, daha spesifik ve nitelikli yeterlikleri ifade eden etkili iletişim, liderlik, sosyal çözümleme gibi konularda belirli bir altyapı kazandırmamıştır. Dolayısıyla görevliler bu konularda bir yeterlik sahibi değillerdir. Bu hususlarda görevlilerin sahip olması gereken yeterlikler, onlara genel lisans eğitimleri ile özel seminer ve kurslar çerçevesinde kazandırılabilir.

Kaynakça

- Aron, R. (1974). Sanayi Toplumunu. İstanbul: Boğaziçi Yay.
- Cılga, İ. (2004). Bilim ve Meslek Olarak Türkiye'de Sosyal Hizmet. Ankara: HÜ. SHYO Yay.
- Clebsch, W. A. & Jaekle, C. R. (1964). Pastoral Care in Historical Perspective: An Essay with Exhibits. NJ: Prentice-Hall.
- Çekin, A. (2014). Maneviyat, Manevi Bakım ve Sosyal Hizmet. Samsun: Etüt Yay.
- Gentile, F. J. (2003). Returning to Spiritual Direction; A Priest's Guide to Pastoral Counseling as a Hospital Chaplain, Doctoral Thesis, Pittsburgh Theological Seminary.
- Duyan, V. (2010). Sosyal Hizmet Mesleği: Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri. Ankara: SHUDGM Yay.
- Ekin, N. (1994). Endüstri İlişkileri. 6. Baskı, İstanbul: Beta Yay.
- Karasar, N. (2002). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kızılcıkelik, S. (1994). Sosyoloji Teorileri 1. 2. baskı, Ankara: Yunus Emre Yay.
- Koçyıldırım, Ş. (1992). Toplumsal Hizmetlerde Halk Katılımı. Ankara.
- Kongar, E. (1972). Sosyal Çalışmaya Giriş. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yay.
- Maillet, J. (1983). İktisadi Olayların Evrimi, çev. Ertuğrul Tokdemir, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Poggi, G. (1978). The Development of the Modern State, London: Hutchinson.
- Selik, M. (1988). İktisadi Doktrinler Tarihi. İstanbul: Gerçek Yay.

Tomanbay, İ. (2007). Sosyal Olmak. Ankara: SABEV Yay.

YÖK, Sosyal Hizmetler Lisans Programı, Ankara.

